

JMG

GÖTEBORGS UNIVERSITET
JMG, Institutionen för journalistik,
medier och kommunikation
Magisterexamensarbete i journalistik
22,5 hp, HT/2014

Särskilt stöd – inte lika för alla

En enkätundersökning av lågstadierektorers inställning till särskilt stöd för elever med läs- och skrivsvårigheter på Göteborgs kommunala skolor.

Författare: *Max Sommerstein*
Handledare: Jonathan Falck

GÖTEBORGS UNIVERSITET
JOURNALISTIK, MEDIER OCH KOMMUNIKATION

Innehåll

Hemsidetext	3
Analys	4
Journalistisk presentation	5
Inledning	12
Frågeställning	13
Bakgrund	13
Arbetets gång	15
Metod, avgränsning och resultat	18
Svar på frågeställning	21
Litterär reflektion	21
Källförteckning.....	23
Bilaga 1. Frågeformulär och resultat.....	25
Bilaga 2. Urvalslista.....	32
Bilaga 3. Tidningsuppslag.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.

Hemsidetext

Göteborgs rektorer följer inte skollagen

Tre av fyra lågstadierektorer i Göteborg känner inte att de kan erbjuda elever med läs- och skrivsvårigheter tillräckligt stöd. Det säger en ny undersökning från JMG, institutionen för journalistik, medier och kommunikation vid Göteborgs universitet.

Trots att skollagen tydligt säger att det är rektorns ansvar att tillhandahålla stöd till de elever som kräver särskilt stöd upplever cirka 80 procent av lågstadierektorerna i Göteborg att de inte kan göra det. Detta beror, enligt de svarande i undersökningen, på för lite kunskap och resurser på skolorna. Matz Nilsson, förbundsordförande Sveriges Skolledarförbund, säger att det är en allmän uppfattning.

– Rektorerne hamnar i kläm mellan skollagens bestämmelser och huvudmannens förmåga att tillsätta resurserna. Vi ser att man inte klarar av finansieringen utefter skollagen.

Resultaten i undersökningen baseras på svaren på ett enkätutskick till samtliga kommunala lågstadierektorer i Göteborg.

Skolkommunalrådet Karin Pleijel (Mp) håller med om bilden undersökningen ger, men hävdar att en viktig del för att uppnå god kommunikation mellan politiker och skolan är just systemet med stadsdelsnämnder i Göteborg:

– Det är viktigt att ha en politisk nivå som är nära verkligheten, så som stadsdelsnämnderna och förvaltningarna ska vara. Sedan finns där brister också, så som olika bedömningar i olika stadsdelar, men rättvisa handlar ju inte alltid om samma peng till olika elever utan om rätt stöd till varje elev. Men det blir en utmaning för mig att ta mig an detta ansvar och bygga förtroende, säger hon.

Analys

Vem bär ansvaret?

Tänk dig att du har ett barn med läs- och skrivsvårigheter. Vem bär ansvaret för att ditt barn ska klara av skolan? Enligt skollagen är den högst ansvariga rektorn på respektive skola. Men när rektorn upplever att man inte har resurserna och kunskaperna att ge eleverna det stöd de behöver problematiseras bilden.

Endast en av fem rektorer i Göteborg känner att de helt kan erbjuda eleverna det särskilda stöd som skollagen kräver att de gör. Flera anger också att det dels tar väldigt lång tid från dess att svårigheter upptäcks till dess att de utreds, dels lång tid från att utredning gjorts till dess att eleven får stöd. Men i skollagen finns inget utrymme för tolkning. Fyra av fem rektorer menar att det saknas resurser, kunskap och tid för att se till alla elevers behov.

Skolledarförbundet hävdar att problemet är politiskt och att det är för långt mellan politikerna och verkligheten. Samtidigt säger lagen fortfarande det den gör. Att det trots allt ändå är rektorn som är ansvarig.

Sektorchef Hans Wettby förklarar hur resursfördelningen i Göteborgs stad går till och det är en komplicerad affär, inte minst på grund av stadsdelsindelningarna. Men han slår också fast att särskilt stöd till elever med dyslexi, inte utgör skäl att be om mer resurser, utan ska täckas av basbeloppet.

För elvaårige Leo var skolsituationen under lågstadiet tuff och skoningslös. Klagomål på klagomål nådde mamma Camilla om att Leo inte kunde sitta still och inte ville göra skoluppgifterna. Att Leo hade både ADHD och dyslexi visste ingen då och istället berodde problemen på att Leo var en bråkstake, omogen och kille. Problemen skulle försvinna efterhand.

Men problemen försvann inte och Leo mådde allt sämre tills han till slut inte förmådde gå tillbaka till skolan. Det var först när han bytte skola och diagnos för både ADHD och dyslexi ställdes som tillvaron blev lättare. Nu går han i femte klass och mår bra. Han gillar fortfarande inte skolan särskilt mycket, men får stöd för sina svårigheter.

Vem bär ansvaret för att det blev som det blev med Leo? Var det den enskilde läraren som trodde att Leo bara behövde mogna? Var det rektorn på skolan som inte kunde leva upp till det lagen faktiskt sa: att en elev som inte når de kunskapskrav som krävs, trots extra anpassningar, ska utredas för behov av särskilt stöd och därefter få det om det så krävs?

Eller ligger ansvaret på politisk nivå? Får skolorna pengar till rätt saker till rätt tillfällen? Eller behövs mer utbildning på de här områdena på lärarprogrammet? Politikerna i Göteborg är väl medvetna om situationen och hävdar att man kommer satsa stort på skolan 2015.

Med en uddlös lag är det svårt att lokalisera var ansvarsbördan ligger. Svaret är självklart olika från situation till situation. Men samtidigt som rektorerna vädjar om mer resurser och kommundjänsmän hävdar att det ska täckas av budgeten kommer fall som Leos att fortsätta dyka upp. Där eleven helt enkelt hamnar mellan stolarna.

Journalistisk presentation

I bilaga 3 finns ett utkast på hur texterna redigerat över ett tidningsuppslag skulle kunna se ut.

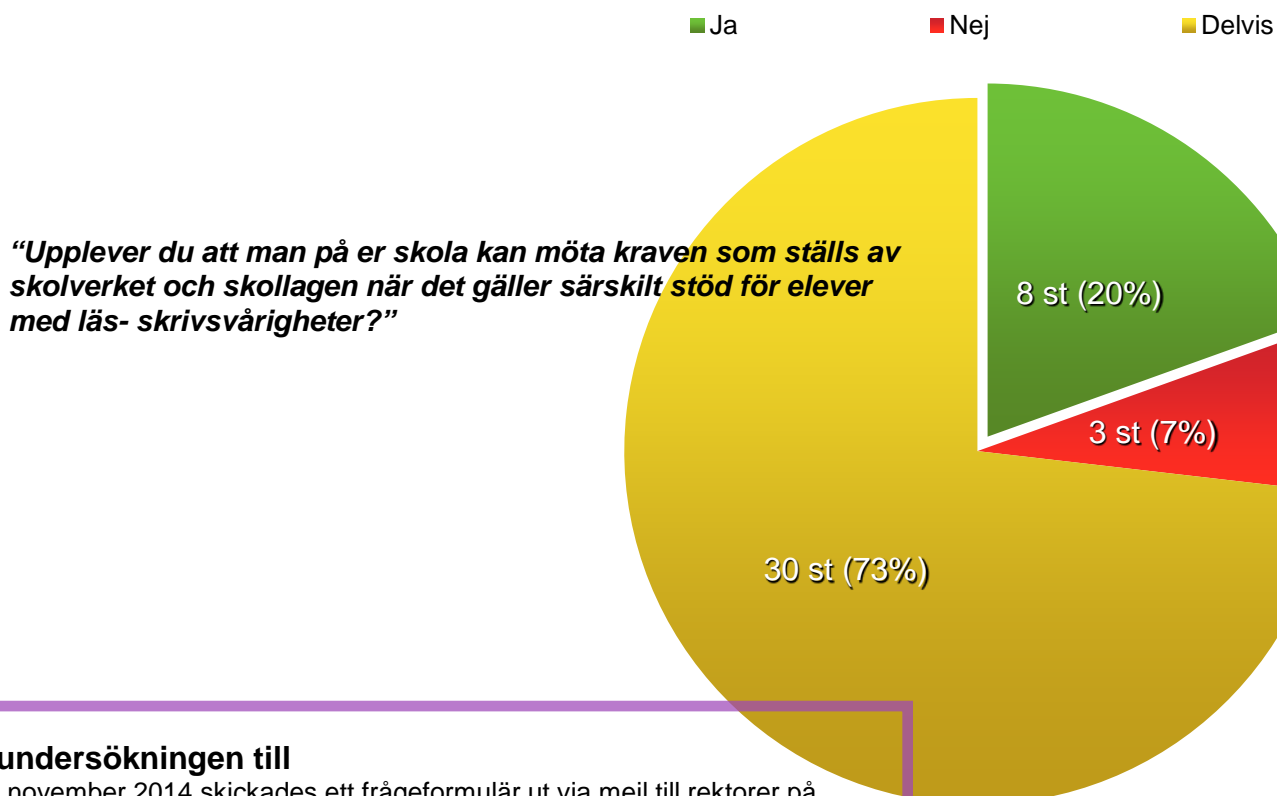
Göteborgs skolor följer inte skollagen

Är du i behov av särskilt stöd ska din skola erbjuda det, säger lagen. Men så ser inte verkligheten ut. Fyra av fem lågstadierektorer upplever att de inte fullt ut kan möta kraven som ställs på dem när det gäller särskilt stöd för elever med läs- och skrivsvårigheter.

Fyra av fem rektorer på Göteborg stads kommunala lågstadier upplever att de inte eller endast delvis kan leva upp till skollagens krav om särskilt stöd för elever med läs- och skrivsvårigheter. Det är resultatet av en ny enkätundersökning från JMG, Göteborgs universitet. En enkätundersökning riktad till lågstadierektorer på kommunala skolor i Göteborg.

Det är enligt lag fastslaget att skolan måste erbjuda särskilt stöd eller extra anpassningar om det framkommer att det behövs för att en elev ska nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Trots detta upplever alltså en stor majoritet rektorer att detta krav inte går att uppnå. Matz Nilsson, förbundsordförande Sveriges Skolledarförbund, håller med.

– Jo, det upplever jag är en allmän uppfattning när jag träffar rektorer runt om i landet, säger han. Sen skiljer det sig självklart mellan kommunerna.

Så gick undersökningen till

I början av november 2014 skickades ett frågeformulär ut via mejl till rektorer på Göteborgs kommunala skolor till rektorer ansvariga för lågstadiet. Enkäten bestod av 13 frågor rörande särskilt stöd med fokus på läs- och skrivsvårigheter. I början av januari 2015 sammanställdes resultatet med 59 av 106 svarande (55,7 procent).

Pengafråga

Så vad beror det här på? I undersökningen från JMG framkommer att “brist på kunskap och resurser” är en av de vanligaste förklaringarna. Så svarar fler än hälften på varför de känner att de inte helt kan följa bestämmelserna om särskilt stöd.

I Stadsdelsnämnden Centrums “Uppföljningsrapport 3 2014” presenteras liknande resultat från en enkätundersökning om processen kring särskilt stöd. Även i den står bland annat att rektorerna inte bedömer att de har tillräckliga resurser för att tillgodose behov av särskilt stöd och göra omprioriteringar av resurserna vid behov. Matz Nilsson, Sveriges Skolledarförbund, känner igen bilden.

– Rektorerna hamnar i kläm mellan skollagens bestämmelser och huvudmannens förmåga att tillsätta resurserna. Vi ser att man inte klarar av finansieringen utefter skollagen.

*Observera att svaren skrevs i fritext. Frågan dök bara upp för de som inte hade svarat **Ja, helt** på frågan till Tabell 1. Rektorerna kunde därför ange flera anledningar.*

Stadsdelarna bestämmer själva

Just Göteborg (och Malmö) skiljer sig från resten av landets kommuner, då resursfördelningen till utbildningssektorn ligger på stadsdelsnivå. När fullmäktige fattat sitt beslut om budgetramar till stadsdelarna utifrån både antal elever och socio-ekonomiska faktorer, sker en liknande process inom varje stadsdel. När det gäller grund- och förskola fördelas pengarna via

sektorchef för utbildning och områdeschefer ner till enhetscheferna: rektorer och förskolechefer.

Märker en rektor att man har elever med extraordinära behov eller väldigt många som kräver särskilt stöd kan man lyfta frågan till huvudmannen (stadsdelsförvaltningen) som ansvarar för att rektorn har tillräckliga resurser.

Men när det gäller just dyslexi och andra läs- och skrivsvårigheter ska de täckas av basbeloppet, det vill säga det belopp som skolorna får per elev eller barn. Så vid de fallen ska rektorerna i teorin inte behöva begära ytterligare resurser. Matz Nilsson önskar större tydlighet i vad som gäller för rektorerna i praktiken och han tror att det går att lösa problemen.

– Det krävs mycket. När en lärare upptäcker ett behov av särskilt stöd och en utredning har fastställt det måste pengar till direkt. Men det händer inte så som det ser ut nu. I förlängningen blir det inte en likvärdig skolsituation för alla elever.

Så säger lagen om särskilt stöd

Om utredning: “ Om det inom ramen för undervisningen...framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta anmälas till rektorn. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. “.

Ökande anmälningar till Skolinspektionen

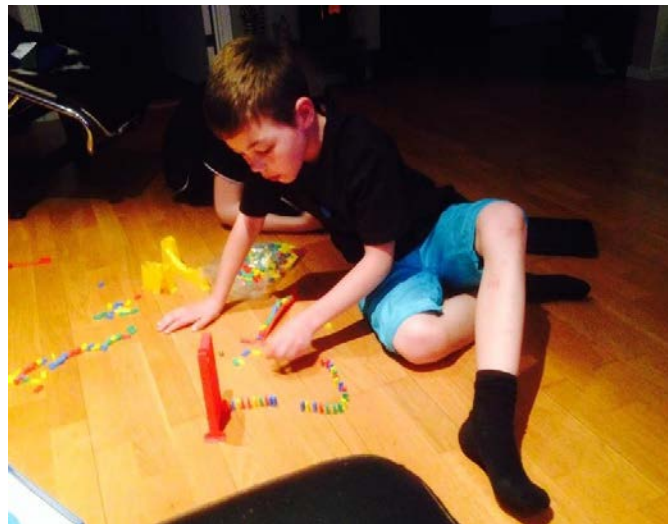
- Anmälningar till skolinspektionen **ökar** kontinuerligt inom alla kategorier.
- Under första halvåret 2014 mottog Skolinspektionen **2607** anmälningar, en ökning med 20 procent jämfört med 2013.
- Av dessa anmälningar gällde cirka en femtedel (508 st) **kränkning av behov av särskilt stöd**.
- För Göteborg var den andelen något lägre (15,4 procent) men trots allt den **näst största anmälningsgrunden** precis som för resten av landet och tidigare år.

Leos stöd dröjde

- skolbytet blev räddningen

En söndag hösten 2011 blev det för mycket för Leo. Efter flera års svårigheter i skola och förskola ville han inte gå dit. Men efter skolbyte och med konstaterad dyslexi och ADHD känns framtiden ljusare.

Leo är idag elva år och går i femte klass. Hans mamma Camilla Lund minns hur Leo var före problemen i skolan. En glad kille, med många kompisar och fritidsintressen. Men redan när han gick i förskolan hände något.

Leo, 11 år, var till slut tvungen att byta skola eftersom han inte fick rätt stöd. Foto: PRIVAT

– Det började ganska omgående med klagomål på att han inte kunde sitta still och detta fortsatte i första klass. Det kom mer och mer klagomål på att han inte gjorde uppgifterna i skolan. Jag kände att det de sa om min son inte stämde, så jag började vara med mer i skolan. Men när jag kom dit kändes det som att “det där är inte mitt barn”, för han var på ett helt annat sätt i skolan än när han var hemma.

Eftersom han hade så lätt för sig hemma och lärde sig saker snabbt kunde Camilla inte förstå varför han hade så svårt i skolan. Hon fick höra att det hade att göra med att han var pojke, var omogen och att det skulle komma efterhand.

– Jag kunde ju inget om det här, men jag ramlade över en text om dyslexi och kände direkt: det är ju det här han har.

I undersökningen du kan läsa om på föregående sida angav flera rektorer att det tar väldigt lång tid dels för en elev att få utredas, dels från att utredningen är gjord till dess att eleven får sitt stöd. Just dyslexi är något som ofta är ärftligt och som även fanns i Leos släkt. Men istället för att utreda detta tyckte skolan att man skulle vänta tills årskurs tre.

– Jag orkade inte bråka med dem, säger Camilla. Jag tänkte att jag kunde lösa det själv, men det visade sig vara två års väntetid för utredning här i Göteborg.

Till slut, under vårterminen i tvåan, träffade familjen en privat logoped i Stockholm. Utredningen kostade 8000 kronor, vilket var mer än vad familjen hade räknat med. Men det fick vara värt det, det var ju något som inte stämde. Och efter utredning slogs det fast att Leo hade dyslexi.

– Vi fick beskrivet vad han behövde för stöd och hjälp och skolan lovade att “självklart ska han få allt han behöver till höstterminen i trean”.

De stödhjälpmedel det handlade om var bland annat en dator med rättstavningsprogram och talsyntes, något som Leo till slut fick.

– Men då hade halva höstterminen redan gått, berättar Camilla. Och när de väl kom var det ingen på skolan som visste hur de fungerade. Vi hade också skaffat de här sakerna för att ha hemma och hoppades få visat för oss hur de fungerade, men ingen kunde hjälpa oss.

Under de här åren mådde Leo allt sämre. Camilla fick ofta samtal från skolan att komma och hämta honom eftersom han inte kunde vara i skolan. Från att ha varit den glada killen med mycket kompisar och som ville testa allt var han plötsligt helt under isen. Han orkade inte med att vara med kompisar och slutade att spela fotboll. Det var ofta problem med maten, han var hungrig och mådde illa och han kräktes och hade huvudvärk.

– Till slut kraschade han. Allt var ur balans. En fredag ringde han hem och grät helt hysteriskt. Och på söndagskvällen när han skulle somna bröt han ihop fullständigt.

Leo ville inte gå tillbaka till skolan och Camilla började leta efter alternativ. Efter att inte ha fått napp i Göteborg sökte hon sig till Mölndal. Och där har han gått på Lackarebäcksskolan sedan dess.

I samband med skolbytet gjordes en utredning för ADHD, något som ofta går hand i hand med dyslexi, och då konstaterades att Leo hade ADHD. Detta förklarade en stor del av hans tidigare svårigheter, till exempel koncentrationssvårigheterna och att han hade haft svårt att fungera med andra människor i skolan.

– De symptomen har i stort sett försvunnit nu när han hanteras på rätt sätt och han får hjälp och stöd, säger Camilla. Han är inte superglad i att gå till skolan, men det är inte ångestladdat längre. Han har kompisar och har börjat spela fotboll igen.

Camilla berättar att Leo nu mår bra. Han går i femman men är fortfarande långt efter de andra i klassen när det gäller till exempel läsförståelse. Men det känns ljusare. Och betydelsen av diagnosen var stor.

– Speciellt för Leo. Han tyckte att det var jätteskönt att förstå sig själv. Att slippa känna sig dum.

Men Camilla känner att det inte hade behövt hända.

– Kunskapen saknades helt enkelt, säger hon. Om den hade funnits hade de förstått att ju tidigare ett barn utreds desto snabbare kan rätt stöd komma till. Istället för att knäcka mitt barn på det här sättet, med en åttaåring som ligger och gråter i ångestattacker utan att vi visste vad som var fel.

Camilla Lund.
Foto: PRIVAT

Leo förändrades snabbt åren innan skolbytet. Men nu är det inte lika ångestladdat att gå till skolan längre. Foto: PRIVAT

Dyslexi

Dyslexi är en funktionsnedsättning som förekommer hos 5-8 procent av den svenska befolkningen. Dyslexi innebär att du har en störning i vissa språkliga funktioner. Detta resulterar i diverse läs- och skrivsvårigheter som kan variera stort mellan människor. Dyslexi kan upptäckas i olika åldrar.

SIDOARTIKEL2

“Vi kommer att satsa stort på skolan 2015”

Karin Pleijel (Mp) är efter årsskiftet nytt skolkommunalråd och det inte första gången hon stöter på den här kritiken.

– Nejdå, säger hon. Och är det något vi satsar väldigt stort på i den budget vi har fått igenom för 2015, så är det just utbildningssektorn.

Från Skolledarförbundet hävdar man ju bland annat att det är för långt mellan huvudman och rektor, det vill säga att de som ser eleven och problemen är inte samma som beslutar om pengarna.

– Så kan det absolut vara, men just därför är det så viktigt att ha en politisk nivå som är nära verkligheten, så som stadsdelsnämnderna och förvaltningarna ska vara. Sedan finns där brister också, så som olika bedömningar i olika stadsdelar, men rättvisa handlar ju inte alltid om samma peng till olika elever utan om rätt stöd till varje elev. Men det blir en utmaning för mig att ta mig an detta ansvar och bygga förtroende.

SIDOARTIKEL3

“Det krävs politiskt erkännande och nytänk”

Kerstin Johnson Thörne är styrelsemedlem i Svenska Dyslexiföreningen och gör dessutom dyslexiutredningar. Hon ser Finland som ett föredöme i hur man hanterar frågan om läs- och skrivsvårigheter och tror att problemen i Sverige går att lösa.

Trots att det inte ska krävas för att få särskilt stöd är hon tydlig med vikten av diagnosen.

– Det är dels viktigt för att skolan ska kunna sätta in rätt åtgärder, dels viktigt för eleven. Man ska komma ihåg att dyslexi inte har något med begåvning att göra, så det är viktigt att tvätta bort “dumstämpeln”.

– Det allra viktigaste i slutändan är inte utredningen eller diagnosen, det viktigaste är åtgärdsprogrammet. Att ha dyslexi bör inte vara annorlunda än någon som behöver glasögon för att läsa. När diagnosen är satt gäller det att hitta rätt strategi för att klara skolgången framöver. Och där är alla olika.

Kerstin Johnson Thörne pekar på Finland som ett föredöme.

– Se bara på PISA-undersökningarna. Finland

har inte samma problem eftersom de mycket tidigare går in och hjälper de som har olika läs- och skrivsvårigheter och har kompetensen att ta itu med läsförståelsen, som det i slutändan handlar om, på ett mycket tidigare stadie. Här i Sverige ska det först utredas om någon

Så säger skollagen om åtgärdsprogram: ”Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. **Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn...** Om en utredning visar att eleven inte behöver särskilt stöd, ska rektorn eller den som rektorn har överlåtit beslutanderätten till istället besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas.”

behöver stöd och i så fall vad för stöd. Det kräver kunskap och pengar. Jag träffar många elever på högstadiet och då är det alldeles för sent.

Hur viktigt är det att diagnosen ställs tidigt?

– Ja, tar det för lång tid har du etablerat dina ovanor så som omkastning och gissning. Du tappar motivation att jobba med dina problem och du kan hamna utanför om det tar fyra gånger så lång tid för dig att göra läxorna.

Vad anser du vara det viktigaste som behöver förändras?

– Det som saknas är pengar och kunskap. Vad som krävs för förändring är politiskt erkännande och nytänk. Vi tittar ofta åt väst för modeller och där har de misslyckats kapitalt. Vi borde istället titta österut åt Kina, Japan och Finland för att lära oss. Men det krävs alltså ökad kunskap hos pedagoger så att man komma till rätta med problemen i en tidigare ålder, helst redan på förskolan.

Inledning

Jag har valt att undersöka rektorers inställning till särskilt stöd, med fokus på läs- och skrivsvårigheter. Det var under det tidiga idéarbetet som jag själv fick en uppfattning att många rektorer upplever det svårt och problematiskt att möta Skollagens tuffa krav. Undersökningen ämnar därför att testa min hypotes. Därför har jag skickat ut en enkät med frågor om detta till rektorerna vid Göteborgs kommunala lågstudier.

Mellan 5-8 procent av Sveriges befolkning har funktionsnedsättningen dyslexi (Dyslexiföreningen, 2015). En funktionsnedsättning som kräver stöd och extra anpassningar av skolan och som länge har varit en het debattfråga. Grupper som "barn i behov" lobbar för att skollagen ska ändras, eftersom man menar att den just nu missgynnar eleverna.

Skollagen säger att skolan ska erbjuda särskilt stöd till de elever som behöver det och högst ansvarig är rektorn. Men hur upplever rektorerna här i Göteborgs stad att de kan leva upp till de kraven? Debatten om brist på resurser i skolan är alltid glödhet, men lagen ger inte utrymme för undantag. En elev i behov av särskilt stöd, ska få det.

Hur vanligt förekommande är uppfattningen att man inte kan erbjuda eleverna det stöd som krävs? I en enkätundersökning riktad till lågstadierektorer i Göteborgs Stad ställde jag frågor om särskilt stöd med inriktning på läs- och skrivsvårigheter. Resultaten visade att endast en av fem rektorer tycker att de helt kan leva upp till kraven som ställs på dem när det gäller särskilt stöd till elever med läs- och skrivsvårigheter så som dyslexi. De allra flesta anger resursfrågan som den största boven.

I Göteborgs stad beslutas det på stadsdelsnivå hur ekonomin ska fördelas och hur mycket pengar skolorna får. Samtidigt gäller samma lag för hela det svenska samhället. Och trots att det fungerar olika i olika delar av Göteborg är resultatet på undersökningen entydigt: brist på resurser och kunskap gör att man inte kan följa lagen.

Så vad händer om en elev med dyslexi inte får det stöd som krävs? Hur påverkas skolarbetet, självförtroendet och det sociala livet? Om man ska dra frågan till sin yttersta spets är det ju en fråga om likvärdig skolgång och därför i förlängningen en demokratifråga. Och om nu lagen säger att elever i behov av särskilt stöd ska erbjudas det av skolan men skolan inte kan göra det, vad har lagen i så fall för verkan? Jag tänkte att det var lika bra att undersöka hur de skolansvariga, det vill säga rektorerna, upplevde frågan för att ge en bild av hur allmän den här uppfattningen var.

Ett fenomen som detta när det handlar om en uddlös lag och en "känsla" inför en situation är svår att undersöka. Anledningen till att jag valde enkätundersökning som metod är att jag då väldigt tydligt och rakt kunde ställa de frågor jag ville ha svar på. Resultatet blev att jag kunde beskriva en problembild som på andra sätt är svårt att sätta siffror på. Syftet med undersökningen blir just det, att konkretisera något så abstrakt som en uppfattning, och försöka generera en debatt kring frågan.

Frågeställning

Jag har i min undersökning ämnat svara på följande frågor:

Hur många av Göteborgs lågstadierektorer upplever att de kan följa skollagen när det gäller särskilt stöd till elever med läs- och skrivsvårigheter?

Vad upplever rektorerna vara orsaken till problemen?

Bakgrund

Jag upplevde att de teman som ligger till grund för min undersökning, särskilt stöd och läs- och skrivsvårigheter, redan är välbevakade områden. Däremot har ingen undersökning gjort som svart på vitt visar hur allmän den här uppfattningen är.

Exempel på artiklar som tidigare publicerats på området:

- Lärarnas Nyheter skriver om problematiken med att inte ta hänsyn till elever med dyslexi. Att inte erbjuda stöd vid nationella prov jämförs med att inte låta elever med synfel ha glasögon. (Lärarnas Nyheter, 2013)
- TV4 rapporterar om barn som inte får stöd (TV4, 2014). Inslaget handlar om autism men är intressant, då det tar upp viktiga aspekter av särskilt stöd. Vid 1.55 säger reportern "trots att man inte får säga att det inte finns pengar till särskilt stöd, hänvisar man ofta till brist på resurser". Mejlade reportern för att fråga vad hon menade med att de inte "får" hänvisa till brist på resurser. Hon förklarade det genom att hänvisa till det jag redan vet: skollagen säger att man MÅSTE erbjuda det särskilda stöd som krävs för att eleven ska uppnå godkänt i kärnämnen (SFS 2010:800). Så mest en spetsig formulering från hennes sida. Dock ligger här paradoxen som utgör en viktig del av vinkeln för mitt arbete. Att skollagen lägger ansvaret på rektorerna som i sin tur uppger att de inte kan leva upp till det lagen säger.
- Göteborgs-Posten skriver om ökningen av anmälningar till skolinspektionen, Göteborgs-Posten, 2014) och att kränkning av särskilt stöd ligger bakom en stor del av anmälningarna. Detta har jag endast med kortfattat i min journalistiska produkt, med uppdaterade siffror i en faktaruta.
- SDN Centrum presenterade vid sammanträdet 2 dec 2014 en uppföljningsrapport som innehöll resultat av en intern undersökning liknande den min (SDN Centrum, 2014). Den är därför alltså begränsad till just Centrum men slutsatserna som dras är samma som mina, läs mer i *Metod, avgränsning och resultat*, sida 18.
- Skolverkets senaste stödmaterial för att vägleda skolpersonal i arbetet med stödinsatser när läroplanens mål inte uppfylls.
- *Särskilt stöd i grundskolan- en sammanställning av senare års forskning och utvärdering*. En rapport som innehåller precis det titeln antyder.

Nedan följer kortfattad och grundläggande information om några av de områdena jag berör i mitt examensarbete.

Särskilt stöd

Det är främst två typer av problem som ger upphov till särskilt stöd i skolan: beteendesvårigheter och lärandesvårigheter (Skolverket 2008, rev 2011) Läs- och skrivsvårigheter är de enskilt vanligaste problemen som ger upphov till behov av särskilt stöd

(Skolverkets rapport 2008, rev 2011), speciellt i yngre åldrar. I äldre åldrar dominerar beteendessvårigheter, så som koncentrationssvårigheter och socioemotionella problem.

Skollagens kapitel om särskilt stöd(SFS 2010:800):

Om utredning: “ Om det inom ramen för undervisningen...framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, **ska detta anmälas till rektorn**. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd...

Om åtgärdsprogram: Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Elevens och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. **Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn**...Om en utredning visar att eleven inte behöver särskilt stöd, ska rektorn eller den som rektorn har överlåtit beslutanderätten till istället besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas.

Dyslexi

Ungefär var femte elev kommer att få någon typ av läs- och skrivsvårighet när den typen av undervisning börjar och en av de man oftast nämner är *dyslexi*. Dyslexi är en funktionsnedsättning som enligt de flesta forskare (Dyslexiföreningen, 2015) förekommer hos 5-8 procent av den svenska befolkningen. Funktionsnedsättningen försvårar automatisering av ordavkodning och kan märkas genom att personen i fråga till exempel läser långsamt, hakar upp sig, läser snabbt men fel, kastar om stavning eller utelämnar ord (1177 Vårdguiden, 2015).

Dyslexi har viss ärftlighet och många som har dyslexi har också andra funktionsnedsättningar så som ADHD (Dyslexiföreningen, 2015).

Arbetets gång

Vid kursens start hade jag inte kommit särskilt långt i idéarbetet. Det jag visste var att jag ville göra något på riktigt och få ett resultat som säger något. Så jag frågade människor i min närhet vad de skulle vilja att jag grävde lite i. Rätt snabbt kom jag in på idén att skriva om dyslexi. Min flickvän är nyutexaminerad logoped och hade hundratals frågeställningar och jag kände mig med ens överväldigad. Vid idéseminariet hade jag fortfarande inte kommit ända fram, men var då inne på att undersöka vårdgarantin i samband med dyslexiutredningar. Den idén konkretiserades ännu mera till projektplanen som hette "Långa köer till dyslexiutredningar- en demokratifråga". Men efter lite längre efterforskning hittade jag ganska många publicerade nyhetsartiklar på ämnet och kände att det kanske inte var värt att undersöka något som redan är känt. Efter samråd med min handledare Jonathan Falck och under projektplansseminariet valde jag istället att vända mig mot skolan, fortfarande med fokus på dyslexi. Hur fungerar det med särskilt stöd? Vem får, vem får inte? Får alla som behöver? Hur lång tid tar det? Jag ville veta allt och tänkte att en enkätundersökning som riktade sig till specialpedagoger på Göteborgs kommunala skolor vore det bästa sättet att få bra svar.

Ganska snabbt förstod jag att omfattningen av arbetet för att sammanställa en mejl-lista var övermäktigt. I min research såg jag ett nyhetsinslag av TV4, se *Bakgrund*, där man pratade om särskilt stöd till elever med autism och gjorde en poäng av att rektorerna egentligen inte "får" göra hänvisningar till dålig kunskap eller för lite resurser som ursäkt till att de inte har gett rätt stöd, eftersom det står i skollagen att de ska erbjuda stöd (SFS 2010:800). Detta gav mig idén att istället rikta enkäten till *rektorerna* på Göteborgs stads kommunala skolor, och efter att både i intervjuer och i research förstått hur viktigt det är att dyslexidiagnosen ställs tidigt, valde jag endast lågstadierektorer. Rektorernas mejladresser var också enklare att sammanställa då samtliga var offentliga på Göteborgs Stads hemsida goteborg.se.

Eftersom jag nu ställde frågan till chefer och inte medarbetare kan man naturligtvis fundera över hur svaren skiljer sig åt. Vill rektorer att allt ska verka bra, medan specialpedagoger eller lärare hade gett en mer nyanserad bild av verkligheten? Dessa frågor har jag självklart tagit i beaktning men sättet jag konstruerade frågorna gör att jag inte har anspråk att tolka enkätens resultat som ekvivalent med verkligheten utan snarare som en konkretisering av rektorernas bild av verkligheten. Den bästa metoden för att kartlägga situationen hade kanske varit att göra djupintervjuer med lärare, specialpedagoger eller kanske rentav med elever. Samtidigt kräver en sådan metod större flexibilitet, uppmärksamhet i stunden och närvaro. Och även en sådan metod gör det svårt att generalisera. Så att genom enkäter kartlägga rektorernas uppfattning av situationen som ett sätt att lyfta ett missförhållande kändes som ett bra och kreativt metodval.

Efter att ha gjort ytterligare research för att ta reda på vad jag egentligen vill veta och skrivit om frågorna så att de istället för specialpedagoger riktade sig till rektorer och urval hade tagits fram (läs mer på sida 18) skickade jag ut rapporten måndagen den 10 november klockan 12.00. Veckorna efter ägnades mest åt allmän och kompletterande research och påminnelseutskick. Jag begärde bland annat ut siffror från skolinspektionen som visade att kränkning av särskilt stöd är den näst vanligaste anmälningsgrunden och att den ökar (Skolinspektionen).

Den 1 december gjorde jag min första analys av resultatet och hittade snabbt den bästa nyheten. Av de som dittills hade svarat var det färre än en femtedel (19,5%) som svarade att de helt kunde leva upp till skollagen och skolverkets krav när det gäller särskilt stöd för elever med dyslexi och andra läs- och skrivsvårigheter. Detta var ett väldigt viktigt resultat, dels

eftersom det var den tydligaste nyheten, dels för att jag hade brottats med just den frågan (se sida 18).

Det var också här jag på riktigt började skriva mina journalistiska texter. Jag bokade intervju med Kerstin Johnsson Thörne, Svenska dyslexiföreningen, som gör dyslexiutredningar. Jag intervjuade Miljöpartiets Karin Pleijel, kommunalråd som från och med 2015 ansvarar för skolfrågor i Göteborg. Jag intervjuade även Hans Wettby, sektorchef för utbildning Stadsdel Centrum, för att förstå hur resursfördelningen till Göteborgs kommunala skolor fungerar. Jag försökte genom olika intresseföreningar, hemsidor och Facebook-grupper hitta ett lämpligt case. Genom att använda sökrutan i facebook, "Facebook graph search", och specificera mina sökningar i de olika grupperna på människor som bor i Göteborg lyckades jag få fram en lista på möjliga case. Flera svarade under julhelgen, men det var Leos historia som Camilla i korta drag berättade som kändes helt rätt.

Källkritik, publicistiska beslut och etiska överväganden

Jag har i min journalistiska presentation förhållit mig kritisk till mina muntliga källor och aktat mig för att ta deras ord för sanning. Däremot får mina intervjupersoner ta stor plats i texten, men pratar alltid utifrån sitt eget perspektiv. Mina påståenden grundar jag på mer pålitliga källor så som statliga myndigheter eller flera muntliga som säger samma sak. Min egen undersökning får ju också ta stor plats.

I ett arbete så stort som detta tar man självklart flera publicistiska beslut. Jag valde att låta problematiseringen stå för flest tecken, det vill säga nyhetstexten och caseartikeln. Nyhetstexten med den vinkel jag kom fram till innehåller ju min undersökning med de viktigaste resultaten. Allt annat är ju till för att lyfta just den texten. Caseartikeln fick så pass mycket utrymme av två anledningar: dels är det en gripande historia som inte drabbar på samma sätt om man rensar för mycket i dess innehåll, dels är den ett lysande exempel på konsekvenserna av problematiken som lyfts fram i första texten. Ett av mina syften med undersökningen är ju att väcka en debatt kring ämnet och det *är* komplicerat och har flera perspektiv och förklaringar. Därför ville jag lyfta problematiken som den är och inte drunkna i ansvarsintervjuerna och expertutlåtanden.

Jag har gjort flera etiska överväganden under arbetets gång. Ämnet som sådant är känsligt med många berörda parter och jag har därför hela tiden försökt balansera mina texter och inte låta någon part bli felaktigt utpekad utan att samtidigt tumma på sanningsanspråket. När barn är involverade måste man självklart vara varsam och jag hade till och med föreställt mig ett scenario med ett helt anonymiserat case. Men Camilla, Leos mamma, var väldigt öppen och engagerad när vi träffades. Det var inga problem från hennes håll att prata så öppet om sin och Leos historia.

Skolan Leo gick på i Göteborg har jag däremot valt att anonymisera. Jag kände att fokus skulle hamna på fel sak om jag valde att ha med namnet på skolan som Leo tvingades lämna. Jag ville ju som sagt att caseartikeln skulle vara ett tydligt exempel på problematiken jag undersöker. Hade jag valt att berätta vilken skola det gällde hade jag helt plötsligt pekat ut skolpersonalen som inkompetent och rektorn som högst ansvarig. Det hade gjort att jag hade känt mig tvungen att låta deras sida av saken bli hörd och helt plötsligt handlar det inte om Leos historia och hur det gick för honom sen. Därför valde jag helt att utelämna namnet på skolan i Göteborg. Eftersom jag gjorde intervjun med Camilla under min sista vecka, gjorde det att jag inte kunde göra några större efterforskningar på området. Hade jag gjort den intervjun i november hade jag kunnat bygga hela nyhetsvinkeln kring det och kanske kunnat

bevisa att skolan misskötte sig. Det kändes däremot naturligt att ha med namnet på skolan i Mölndal, då de endast framstår i god dager.

Om jag hade mer tid

Trots att det låter mycket med ett par månaders tid för att göra en undersökning går tiden väldigt fort när man är mitt uppe i den. Hade jag haft mer tid hade jag nog inte känt mig lika angelägen att snabbt få iväg min enkät. Då hade jag kunnat testa enkäten på utvalda rektorer, vilket ofta är brukligt, och fått feedback på formuleringar, svarsalternativ och ytterligare frågor.

Jag hade också kunnat få fram mer statistik hur det faktiskt ser ut i skolorna och inte bara regionalt, till exempel på hur många elever som uppskattas erhålla särskilt stöd. Jag hade kunnat undersöka fler frågeställningar och kanske inkludera några av de jag valde bort, så som köerna till dyslexiutredningar. En enkel sammanställning rent metodmässigt, men som kräver mycket tid.

Metod, avgränsning och resultat

Jag hade tidigt många olika spår jag ville följa men fick snabbt klart för mig hur viktigt det var att jag tidigt gör en tydlig avgränsning. Några av idéerna jag fick lägga åt sidan var till exempel att undersöka väntetiderna för att få en dyslexiutredning eller att på detaljnivå undersöka anmälningar till skolinspektionen för att se om det fanns någon trend de senaste åren när det gäller just dyslexi. Men när jag jämförde mina alternativ kändes det som det hade skrivits mycket om just dessa frågor, se *Bakgrund*, och att just rektorernas syn på om de kan genomföra åtgärderna efter att det har beslutats om särskilt stöd var ett nytt och fräscht perspektiv.

För att besvara min frågeställning har jag använt mig av enkätundersökning som främsta metod. Urvalet gjordes i samråd med Jan Strid, universitetslektor vid JMG, och resulterade i ett totalurval av de rektorer som ansvarar för elever som faller inom årskurserna F-3 på Göteborgs kommunala skolor. Rektorerna som svarade kunde alltså lika gärna vara rektorer för F-9 som F-3. Listan sammanställdes genom att jag på Göteborgs Stads hemsida goteborg.se sökte fram mejladresser till rektorerna. På de skolor som hade flera rektorer verksamma tog jag reda på vem som ansvarade för lågstadiet. Jag valde medvetet bort språkskolor och skolor för elever med diverse funktionshinder eftersom jag inte kände att de ingick i den populationen jag ville undersöka. På dessa skolor tillhör ju elever som behöver särskilt stöd snarare normen, vilket gör dem mindre intressanta för min undersökning. Urvalslistan finns bifogad som bilaga 2.

Enkätformulären distribuerades via mejl till samtliga på urvalslistan genom enkätverktyget Qualtrix i vilket alla resultat även sammanställdes. Jag skickade även ut en påminnelse i veckan som alla genererade flera nya svar.

Jag har utöver enkätundersökningen använt mig av intervjuer med representant från Skolledarförbundet, Skolinspektionen och sektorchef för Utbildning i Stadsdelen Centrum, Göteborgs Stad. Dessa genomfördes dels före undersökningen skickades ut för att hjälpa mig att skriva frågor, dels efter för att tolka resultaten och förklara de politiska processerna kring skolpeng och särskilt stöd.

Jag har dessutom begärt ut färsk siffror från Skolinspektionen som sammanställdes av en handläggare i en .pdf-fil och som visade att anmälningarna ökar kontinuerligt och att *kränkning av särskilt stöd* är en av de största anmälningsgrunderna.

Frågor och resultat i enkätundersökningen bifogas som bilagor 1 och 2. Frågorna 11 och 12 gav mig det viktigaste resultatet, som trots internt bortfall ger en tydlig nyhetsvinkel (om hela det interna bortfallet, 18 stycken, hade svarat Ja, skulle alternativet Nej och Delvis ändå haft majoritet):

Q11. Upplever du att man på er skola kan möta kraven som ställs av skolverket och skollagen när det gäller särskilt stöd för elever med läs- skrivsvårigheter?

#	Svarsalternativ	Svar	%
1	Ja, helt	8	19,5
2	Ja, delvis	30	73,2
3	Nej	3	7,3
4	Ingen uppfattning	0	0
Total		41	100 %

Anledningen till att jag främst använde mig av detta resultat, och följdfrågan vad svaranden tror att det beror på, i min journalistiska text var helt enkelt att nyheten så självklart låg i dessa svar. Ett annat resultat jag också pekade på var att det var stor spridning på hur lång tid det tar dels för en elev att få utredas och dels från att utredningen är gjord till dess att stödet ges (Bilaga 1, Q7). Jag ställde även frågor om hur många som får särskilt stöd och om särskilt stöd ges på nationella prov. Men som sagt var det ju här som nyhetsvärdet låg.

Bortfallsanalys

I samband med sammanställning av resultat gjorde jag en kort bortfallsanalys. I mitt totalurval var 80 stycken (75 procent) kvinnor och 26 stycken (25 procent) män. Av de svarande var kvinnorna något överrepresenterade gentemot verkligheten med 85 procent. Fördelningen över stadsdelarna stämde någorlunda överrens. Jag fick svar från alla stadsdelar och storleksmässigt följde andel representerade i urvalet och andel svarande från de olika stadsdelarna varandra nära. Den enda stadsdelen som stack ut från mängden var Örgryte-Härlanda med 19 procent. I urvalet var Örgryte-Härlanda endast representerade av 8 procent.

Varför bortfall uppkommer kan ha olika förklaringar. Med externt bortfall menas de som inte har skickat in rapporten, internt relaterar till de som hoppar över vissa frågor (Jakobsson & Westergren, 2005). Detta är en av nackdelarna med enkätundersökning jämfört med intervju. Bortfallet minskar betydligt vid en intervju eftersom du själv kontrollerar undersökningen och svarstillfället. Det externa bortfallet låg på under 50 procent (44 procent), som jag ihop med Jan Stridh hade satt som högsta gräns. Dessutom har min bortfalls-analys visat att den totala populationen och de svarande låg nära varandra i representativitet. Det interna bortfallet är svårare att förhålla sig till, men då jag som jag beskrev på sida 18 gjorde en snabb överslagsräkning på hur resultatet hade sett ut om de som inte svarade på frågan hade svarat tvärtemot resultatet, hade resultatet (och därmed nyhetsvinkeln) ändå blivit densamma.

Jag fick mejl från en rektor som skrev att läs- och skrivsvårigheter inte alltid kräver särskilt stöd och att man också arbetar med det som heter extra anpassningar. Det var jag mycket väl medveten om men undrade så klart om jag hade varit tillräckligt tydlig i min formulering. Så det interna bortfallet kan ju bero på svarande som fastnat vid den frågan på grund av det och därför valt att hoppa över. Men som sagt var det just särskilt stöd jag ville undersöka och eftersom jag ändå hade så många svaranden och som i fritext-följdfrågan uppenbarligen förstod min formulering så hävdar jag att både frågan och svaren är legitima.

Jag fick också mejl av ett par rektorer som skrev att de inte kunde delta i undersökningen eftersom de ”bara är tillförordnad”. Jag svarade att det egentligen inte hindrar dem från att delta i undersökningen, men det kan tänkas att fler rektorer valde att inte delta av den anledningen. Utöver dessa är de enda förklaringarna jag har fått för uteblivna svar i stil med ”har inte tid”, ”får väldigt många förfrågningar om att skicka in enkäter” och liknande.

Validitet och reliabilitet

Som en följd av bortfallsstudien kan man resonera kring undersökningens validitet och reliabilitet. Med reliabilitet menas hur tillförlitligt ett resultat är, det vill säga: får vi samma resultat om vi gör om undersökningen (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wängnerud, 2009). Eftersom jag gör en undersökning som mäter upplevelse och personlig inställning kan ju detta självklart förändras över tid och bör göra det, men det är inte det som menas med reliabilitet. Snarare bör det tolkas som en fråga om resultatet, om man enbart utgår från enkäten och frågeformuleringarna, förändras eller inte. Och det bör det inte göra=hög reliabilitet.

Man brukar dela upp validiteten i två sorter: *intern* och *extern* validitet (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wängnerud, 2009). Den interna validiteten, giltigheten av mina slutsatser och om jag mäter det jag vill veta, anser jag vara hög. Främst med hänvisning till bortfallsanalysen. Den externa validiteten, hur mycket man kan generalisera till andra populationer och sammanhang, är däremot relativt låg. Dels eftersom populationen jag har undersökt begränsar sig till Göteborg som på ett invånarmässigt varken kulturellt eller socio-ekonomiskt är ekvivalent med resten av Sveriges samhällsstruktur och dels för att Göteborg fungerar på ett speciellt sätt rent kommunpolitiskt med sina stadsdelsnämnder.

Svar på frågeställning

Hur många av Göteborgs lågstadierektorer upplever att de kan följa skollagen när det gäller särskilt stöd till elever med läs- och skrivsvårigheter?

- Min enkätundersökning visade att cirka 20 procent upplevde att de helt kunde följa skollagen när det gäller särskilt stöd till elever med läs- och skrivsvårigheter. Resterande hade svarat delvis (73 procent) och nej (7 procent).

Vad upplever rektorerna som grunden till problemen?

- Enkätundersökningen visade att den vanligaste anledningen som angavs var att man inte har tillräckligt med resurser. En annan vanlig anledning var brist på kunskap.

Litterär reflektion

Per Molander skriver om likheterna mellan forskning och journalistik och menar att båda sfärerna gör lika stort anspråk på sanning, objektivitet och balans (Molander, 2010). Man kan däremot resonera kring hur det blir i verkligheten. När du gör en journalistisk produkt, oavsett om det är text, radio eller tv, gör du olika publicistiska val som direkt eller indirekt påverkar hur publiken tolkar produkten. Det kan vara så små saker som vilken kameravinkel du använder till vilken vinkel nyheten får.

Jag anser att undersökningen lever upp till sanningsanspråket som bör ställas på journalistisk undersökning och presentation så som den ser ut nu. Jag tycker att jag tydligt visar hur undersökningen gått till, vilket resultat den har gett och att det interna bortfallet inte påverkar vinkeln. Fakta jag har valt bort i den journalistiska produkten, det vill säga resultaten av övriga frågor, är irrelevant för nyheten. Jag kastade ju ett brett nät i mitt frågeformulär för att se om jag fick napp någonstans (läs mer i *Arbetets gång* sida 14, *Metod, Avgränsning och resultat* sida 18 eller i bilaga 1).

Jag har också valt att inte ha med namnet på den skola som Leo gick på i Göteborg på Norra Hisingen. Detta för att jag kände att fokus hamnar på fel sak. Min mening var inte att det skulle bli en kritisk artikel riktad mot en viss skola, vilket var risken om jag valde att publicera namnet på den skolan. Jag ville att artikeln skulle handla om ett fall: så här kan det gå när en elev inte får rätt stöd. Jag ville måla bilden av hur det kan bli när kunskapen är låg hos skolpersonalen, inte peka ut att kunskapen var låg hos just den skolpersonalen (läs mer under *Arbetets gång*, sida 14).

I övrigt skiljer sig min undersökning sig från en vetenskaplig undersökning både syftesmässigt och hur den utformades och genomfördes. Syftet med min undersökning är ju att belysa ett fenomen, lyfta det till debatt och framförallt: hitta en nyhet. En vetenskaplig undersökning hade syftat till att kartlägga situationen både bredare och djupare.

Min enkätundersökning gjordes under begränsad tid, en forskare hade förmodligen kunnat lägga mer tid på att renodla frågor genom testenkäter och fler utkast.

Eftersom jag skriver om ett problem med olika sidor och perspektiv är det svårt att se en tydlig ansvarig för situationen för att kunna göra en ansvarsutkrävande intervju. Skollagen säger ju att rektorn är ansvarig för att eleverna ska få det stöd de behöver (SFS 2010:800).

Analys av maxinivå/mininivå

Jag har använt mig av en mini- och en maxinivå som jag under arbetets gång försökt förhålla mig till, främst mininivån. Nils Hanson skriver i sin bok *Grävande journalistik* (2009) om vikten av att utgå ifrån vad du som grävande journalist *minst* ska kunna uppnå. Därför formulerar man en mininivå vilket i mitt fall var att sammanställa resultatet av en enkät som riktar sig mot rektorer för lågstadiet på kommunala skolor i Göteborg, där frågorna inriktade sig mot läs- och skrivsvårigheter så som dyslexi. Eftersom jag hade en stark känsla av att många elever får vänta länge på särskilt stöd kände jag att oavsett svar kan jag lyfta problematiken genom ett case och vinkla nyheten utefter resultatet. Till exempel ”Nästan alla rektorer i Göteborg tycker att särskilt stöd fungerar utmärkt på deras skola – trots det många som får vänta.”

Min maxinivå var att snubbla på ett stort avslöjande. Att konkret kunna visa att skolorna inte följer lagen eller försummar sina elever.

Jag tycker att jag med råge levde upp till kraven jag ställde på mininivån. Jag fick ihop min enkätundersökning som dessutom gav ett väldigt intressant resultat som låg till grund för hela det journalistiska paketet. Maxinivån nådde jag på sätt och vis. Resultatet av min undersökning visar ju att rektorerna inte upplever att de kan leva upp till skollagens bestämmelser. Tolkar man detta bokstavligen, så som jag har gjort i min huvudrubrik, innebär ju det faktiskt att de inte följer lagen.

Framtida undersökningar?

Förslag på framtida undersökningar är till exempel att på en mer detaljerad nivå kartlägga de faktiska förhållandena i skolan. Det jag har fastställt är ju trots allt rektorernas uppfattning av situationen. Men hur ser det ut på riktigt? Bilden rektorerna och intervjupersonerna ger, tyder på att det finns fler fall som Leo där eleven helt enkelt faller mellan stolarna och som i just det här fallet till och med måste byta till en skola i en grannkommun.

Självklart hade en enkätundersökning eller djupintervjuer riktade till andra populationer än just rektorer också kunnat ge intressanta resultat. Vad tycker politikerna, lärarna, specialpedagogerna och framför allt eleverna om situationen?

Det vore också intressant att på en nationell nivå undersöka faktiska väntetider till dyslexiutredningar. Vårdgarantin säger ju att ett första besök till specialiserad vård ska ges inom 90 dagar (1177.se) men är utredningen klar och gjord efter ett besök?

Källförteckning

Skriftliga källor:

Ernst & Young. (2013). *Hur styr vi bort från dyrt och dåligt? En studie av kommunala resursfördelningssystem till grundskolan.*

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Wängnerud, L. (2009). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad.* (3 uppl) Stockholm: Nordstedts Juridik.

Hanson, N. (2009) *Grävande journalistik.* Stockholm: Ordfront.

Jakobsson, U., Westergren, A. (2005) Enkätmetodik - en svår konst. *Vård i Norden* 25(77). 72-73.

Molander, P. (2010). Journalisten som forskare, Krogh, T (ed) *Journalistisk kvalitet?* Stockholm: Stiftelsen

Skollagen - *Svensk Författningssamling* 2010:800. Utbildningsdepartementet. (Kap 3, 6-12 §§ rör särskilt stöd.)

Skolverket. (2008). *Särskilt stöd i grundskolan- en sammanställning av senare års forskning och utvärdering* (reviderad 2011).

Sammanställning av anmälningar till skolinspektionen för januari-juni 2014. Skolinspektionen. Pdf: <http://www.skolinspektionen.se/PageFiles/8545/inkomna-anmalningar-per-anmalningsgrund-lan-och-kommun.pdf>

Muntliga källor:

Frida Hultgren, utredare och statistiker Analys- och statistiksektariatet, Skolinspektionen. 19 nov 2014, 08-586 086 74.

Magdalena Johansson, Logoped. 0733-016939.

Kerstin Johnsson Thörne, dyslexiutredare och styrelsemedlem i dyslexiförbundet. 9 dec 2014, 0702-60 81 92.

Camilla Lund, Caseintervju- förälder till Leo som på grund av dåligt stöd fick byta skola. 5 jan 2015.

Matz Nilsson, förbundsordförande Sveriges Skolledarförbund 8 dec 2014, 0703-32 53 99.

Karin Pleijel, miljöpartistiskt kommunalråd Göteborg. 11 dec 2014, 0708-58 19 60.

Hans Wettby, Sektorchef Utbildning Stadsdelsnämnden Centrum Göteborg. 10 jan 2015, 031-365 70 70.

Webbsidor:

<http://www.1177.se/Vastra-Gotaland/Fakta-och-rad/Sjukdomar/Dyslexi/?ar=True>
6 jan 2015

<http://www.1177.se/Vastra-Gotaland/Regler-och-rattigheter/Vardgaranti-i-Vastra-Gotaland/>

6 jan 2015

http://www.dyslexiforeningen.se/?page_id=158

6 jan 2015

Tidigare publicerat, se bakgrund:

<http://www.lararnasnyheter.se/specialpedagogik/2013/06/09/inte-lika-alla>

9 jan 2015

http://www.tv4.se/nyheterna/klipp/barnen-som-inte-f%C3%A5r-st%C3%B6d-i-skolan-2655258?utm_campaign=tv4.se-

[framework&utm_content=http%3A%2F%2Fwww.tv4.se%2Fnyheterna%2Fklipp%2Fbarnen-som-inte-f%25C3%25A5r-st%25C3%25B6d-i-skolan-2655258&utm_medium=facebook-like&utm_source=www.tv4.se&fb_action_ids=763089793722536&fb_action_types=og.likes](http://www.tv4.se/nyheterna/klipp/barnen-som-inte-f%C3%A5r-st%C3%B6d-i-skolan-2655258&utm_medium=facebook-like&utm_source=www.tv4.se&fb_action_ids=763089793722536&fb_action_types=og.likes)

9 jan 2015

<http://www.gp.se/nyheter/goteborg/1.2290539-anmalningarna-mot-skolor-okar>

9 jan 2015

[http://www5.goteborg.se/prod/Intraservice/Namndhandlingar/SamrumPortal.nsf/AD04434E802FFBF2C1257D970029107A/\\$File/Bilaga_2_UR3_Utbildning.pdf?OpenElement](http://www5.goteborg.se/prod/Intraservice/Namndhandlingar/SamrumPortal.nsf/AD04434E802FFBF2C1257D970029107A/$File/Bilaga_2_UR3_Utbildning.pdf?OpenElement)

9 jan 2015

http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwtpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D3362

9 jan 2015

Bilder:

Bilderna på Camilla och Leo är privata och skickade till mig av Camilla med tillstånd att använda i examensarbetet. Diagramen har jag gjort i programmet Pages baserad på data från min enkätundersökning. Genre-bilden i siduppslaget är tagen från Wikimedia Commons.

Fotograf är Rolf Heckler. Bilden hittas på: <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:A-kid-drawing-or-writing.jpg?uselang=sv>

8 jan 2014. Bilden på Karin Pleijel är tagen från

Miljöpartiets hemsida: <http://www.mp.se/om/karin-pleijel> 8 jan 2015.

Målgrupp

Min tanke är att artiklarna skulle kunna publiceras i en lokal dagstidning, exempelvis Göteborgs-Posten. Texten resulterar i ungefär 11 000 tecken fördelat på huvudtext och sidoartiklar som antingen publiceras på ett uppslag eller där caset kommer som ett lite längre uppföljande reportage dagen efter eller till helgen.

Bilagor

1. Frågeformulär och resultat
2. Mejllista
3. Tidningsuppslag

Bilaga 1. Frågeformulär och resultat.

1. Jag är

#	Answer	Response	%
1	Man	9	15%
2	Kvinna	50	85%
3	Annat	0	0%
	Total	59	100%

Statistic	Value
Min Value	1
Max Value	2
Mean	1.85
Variance	0.13
Standard Deviation	0.36
Total Responses	59

2. Vilka årskurser är du rektor för?

#	Answer	Response	%
1	F	54	92%
2	1	54	92%
3	2	54	92%
4	3	55	93%
5	4	36	61%
6	5	33	56%
7	6	27	46%
8	7	5	8%
9	8	5	8%
10	9	5	8%

Statistic	Value
Min Value	1
Max Value	10
Total Responses	59

3. I vilken stadsdel verkar du?

#	Answer	Response	%
1	Angered	9	16%
2	Askim- Frölunda- Högsbo	8	14%
3	Centrum	2	3%
4	Lundby	3	5%
5	Majorna- Linné	3	5%
6	Norra Hisingen	5	9%
7	Västra Göteborg	11	19%
8	Västra Hisingen	8	14%
9	Örgryte- Härlanda	5	9%
10	Östra Göteborg	4	7%
	Total	58	(avrundningarna ger >100%)

Statistic	Value
Min Value	1
Max Value	10
Mean	5.41
Variance	9.09
Standard Deviation	3.01
Total Responses	58

4. Hur många elever är du rektor för?

#	Answer	Response	%
1	>100	3	5%
2	100-250	26	44%
3	251-500	29	49%
4		1	2%
	Total	59	100%

Statistic	Value
Min Value	1
Max Value	4
Mean	2.47
Variance	0.39
Standard Deviation	0.63
Total Responses	59

**5. Hur många elever totalt på din skola erhåller särskilt stöd?
(100=100 eller fler)**

#	Answer	Min Value	Max Value	Average Value	Standard Deviation	Responses
1	(st)	1.00	100.00	19.71	18.18	56

#	Answer	Min Value	Max Value	Average Value	Standard Deviation	Responses
1	(st)	1.00	100.00	19.71	18.18	56

6. Av dessa, hur många elever totalterhåller särskilt stöd på grund av läs- och skrivsvårigheter? (100=100 eller fler)

#	Answer	Min Value	Max Value	Average Value	Standard Deviation	Responses
1	(st)	0.00	100.00	11.38	17.14	39

7. Hur många dagar går det ungefär på din skola...(100=100 eller fler)

#	Answer	Min Value	Max Value	Average Value	Standard Deviation	Responses
1	...från att svårigheter med att läsa och skriva upptäcks hos en elev till dess att en utredning påbörjas?	4.00	100.00	27.79	27.08	34
2	...från att utredningen påbörjats till dess att eleven får stöd?	0.00	100.00	17.67	22.80	36

8. Vad för typ av särskilt stöd erbjuds barn med läs- och skrivsvårigheter? (Observera att du kan kryssa i fler alternativ)

#	Answer		Response	%
1	Stödundervisning i klassrum		39	95%
2	Stödundervisning utanför klassrum		37	90%
3	Hjälpmedel så som rättstavningsprogram (ex Stava Rex)		30	73%
4	Inlästa läromedel (ex. DAISY)		30	73%
5	Övrigt		16	39%

Övrigt

specialpedagog stöd

eget material

I pad med olika appar

IKT stöd

en till en undervisning

Lärplattor appar

Anpassningar individuellt och igrupp

intensivträning m specialpedagog

särskild planering

Skrivhjälp, datorhjälp

digitala hjälpmedel

Stdet ges i perioder

Det erbjuds olika beroende på elevens behov. Kan vara en kombination.

Ipad

dator m lämpliga program. Talsyntes.

reading recovery

Statistic	Value
Min Value	1
Max Value	5
Total Responses	41

9. Erbjuds särskilt stöd och/eller hjälpmedel för elever med dyslexi i samband med nationella prov?

#	Answer		Response	%
1	Ja		39	95%
2	Nej		2	5%
	Total		41	100%

Statistic	Value
Min Value	1
Max Value	2
Mean	1.05
Variance	0.05
Standard Deviation	0.22
Total Responses	41

10. Hur ofta upplever du att barn som får en dyslexidiagnos får särskilt stöd snabbare än en elev utan dyslexidiagnos, men med uppenbara läs- eller skrivsvårigheter?

#	Answer	Response	%
1	Alltid	1	2%
2	Oftast	1	2%
3	Varken eller	17	40%
4	Sällan	9	21%
5	Aldrig	14	33%
	Total	42	(avrundningarna ger <100%)

Statistic	Value
Min Value	1
Max Value	5
Mean	3.81
Variance	1.04
Standard Deviation	1.02
Total Responses	42

11. Upplever du att man på er skola kan möta kraven som ställs av skolverket och skollagen när det gäller särskilt stöd för elever med läs- skrivsvårigheter?

#	Answer	Response	%
1	Ja, helt	8	20%
2	Ja, delvis	30	73%
3	Nej	3	7%
4	Ingen uppfattning	0	0%
	Total	41	100%

Statistic	Value
Min Value	1
Max Value	3
Mean	1.88
Variance	0.26
Standard Deviation	0.51
Total Responses	41

12. Vad tror du att det beror på? (inte tillräckligt med resurser, kunskap eller annat?)

Text Response

Tid, resurser samt att elever kan uppleva det jobbigt att bli utpekade

Inte tillräckliga resurser, ekonomi, kunskap

Brist på kunskap och ibland resursbrist

En för snäv budget

Kunskaperna kan alltid bli bättre

Mer resurser kring SvA behövs

Framför allt resurser men även kunskap

vi behöver mer resurser

Inte tillräckligt med resurser.

Organisation och att det inte finns tillräckligt med utrymme för att lärare skall kunna laborera med sina tider så att de kan planera in perioder av extra träningsinsatser för eleverna. Jag upplever att skolorna känner till forskningsbaserade metoder men att i en för tigt organisation går det inte att frigöra tillräckligt med tid under en längre period så att det blir hållbart. Endast ett fåtal sådana insatser går att genomföra. Vem skall få vänta? och vem avgör prioriteringsordningen? Går det att prioritera bort när det gäller barn? och vem har beslutanderätt att göra detta?

Resurser och kunskap

Resurser

otillräckliga resurser, tidsbrist och lång väntetid på utredningar.

Svårt att rekrytera spec pedagog

resurser

resursfråga

Resursbrist

Inte tillräckligt med resurser.

Saknad av tillräckliga resurser.

kunskaper, svårt att skilja ut dyslexi från allmänna språksvårigheter

Inte tillräckliga kunskaper kring olika elevers lärtilar bland personal

resurser

Regelbundenheten alt intensivperioder kan ibland bli lidande pga stort tryck på specialpedagen att göra snabba insatser i form av ex utredningar, elelr när någon elev/klass har akuta behov. Vi skulle behöva mer specialpedagog/speciallärare pga ett stort antal elever med stödbehov, men har inte budget för det. Lärarna fortbildas i de nya riktlinjerna, men det finns fortfarande mycket kvar att göra innan alla lärare är väl förtrogna med när och hur utredningarna ska göras.

Kunskap saknas ibland

en del ligger på organisationsnivå men det är också ont om ekonomiska resurser

Resurser och utrymme att anpassa miljön för elever som kan behöva arbeta mer ostört.

Saknar resurser

Svårt att ha tillräckligt med kompetens i egna organisationen

Statistic	Value
Total Responses	28

Bilaga 2. Urvalslista.

#	Skola
1	Annedalskolan F-6
2	Askimsskolan F-6
3	Asperöskolan F-3
4	Backaskolan F-5
5	Backegårdsskolan F-6
6	Bagaregårdsskolan F-6
7	Bergsgårdsskolan F-6
8	Bergsjöskolan F-9
9	Bergums Skola F-9
10	Bjurslättskolan F-6
11	Björkåsskolan F-6
12	Björlandagården F-5
13	Bjösaredsskolan F-3
14	Bläseboskolan F-5
15	Brottkärrskolan F-6
16	Brudbergsskolan F-5
17	Brunnsboskolan F-9
18	Bräckeskolan F-9
19	Brännö Skola F-3
20	Bärbyskolan F-6
21	Dalaskolan F-6
22	Donsö Skola F-5
23	Emmaskolan F-3
24	Eriksboskolan F-6
25	Fiskebäcksskolan F-9
26	Fjällboskolan F-5
27	Fjällskolan F-9
28	Flatåsskolan F-6
29	Frölundaskolan F-9
30	Gamla Påvelundskolan F-6
31	Gamlestadsskolan F-9
32	Grevegårdsskolan F-6
33	Guldhedsskolan 3-9

34	Gunnestorpsskolan F-6
35	Gunnilseskolan F-6
36	Gustaviskolan F-5
37	Gårdsmosseskolan F-6
38	Hagaskolan F-5
39	Hammarkullsskolan F-3
40	Herrgårdsskolan F-9
41	Hjuviksgården F-3
42	Hovåsskolan F-9
43	Hultskolan F-5
44	Hällsviks Bycenter F-3
45	Högenskolan F-3
46	Johannebergsskolan F-9
47	Jättstensskolan F-9
48	Kalvhagskolan F-5
49	Karl Johansskolan F-6
50	Kungsladugårdsskolan F-6
51	Kärralundsskolan F-9
52	Kärraskolan F-9
53	Kärrdalsskolan F-5
54	Landalaskolan F-5
55	Landamäreskolan F-6
56	Lerlyckeskolan F-6
57	Lilla Trulsegården Förskola-Skola
58	Lillebyn F-5
59	Lillekärrskolan F-3
60	Lindåsskolan F-9
61	Lundenskolan F-9
62	Långmosseskolan F-3
63	Mossebergsskolan F-2
64	Noleredsskolan F-5
65	Nya och gamla långedragsskolan F-6
66	Nya Varvets skolan F-6
67	Nygårdsskolan F-9
68	Näsetskolan F-5

69	Oscar Fredriksskolan F-6
70	Parkskolan F-3
71	Rambergsskolan F-9
72	Ramsdalsskolan F-5
73	Rannebergsskolan F-3
74	Rosendalsskolan F-6
75	Ryaskolan F-9
76	Rävebergsskolan F-3
77	Sandeklevsskolan F-9
78	Sisjöskolan F-3
79	Sjumilaskolan F-9
80	Skinteboskolan F-3
81	Skogomeskolan F-5
82	Skutehagen F-3 och 4-6
83	Skytteskolan F-3
84	Skårsskolan F-6
85	Snäckeberget skola 1-3
86	Solbackeskolan F-6
87	Svartedalsskolan F-9
88	Talldungeskolan F-5
89	Taubeskolan F-6
90	Toleredsskolan F-9
91	Torpaskolan F-9
92	Torslandaskolan F-5
93	Tretjärnsskolan F-3
94	Trollängsskolan F-6
95	Tångensskolan F-6
96	Utbynässkolan F-5
97	Vrångö skola F-3
98	Västerhedsskolan F-3
99	Vättleskolan F-3
100	Vättnedalsskolan F-6
101	Älvegårdens skola F-2
102	Ängåsskolan F-6
103	Åkeredsskolan F-6

104	Ånäskolan F-6
105	Önneredsskolan F-9
106	Österöd F-3

Göteborgs skolor följer inte skollagen

GÖTEBORG: Är du i behov av särskilt stöd ska din skola erbjuda det, så säger lagen. Men så ser inte verkligheten ut. Fyra av fem lågstadierektorer upplever att de inte fullt ut kan möta kraven som ställs på dem när det gäller särskilt stöd för elever med läs- och skrivsvårigheter.

Fyra av fem rektorer på Göteborgs kommunala lågstadier upplever att de inte eller endast delvis kan leva upp till skollagens krav om särskilt stöd för elever med läs- och skrivsvårigheter. Det är resultatet av en ny enkätundersökning från JMG, Göteborgs universitet. En enkätundersökning riktad till lågstadierektorer på kommunala skolor i Göteborg.

Det är enligt lag är fastslaget att skolan måste erbjuda särskilt stöd eller extra anpassningar om det framkommer att det behövs för att en elev ska nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Trots detta upplever alltså en del rektorer att detta krav inte går att uppnå. Matz Nilsson, förbundsordförande Sveriges Skolledarförbund, håller med.

— Jo, det upplever jag är en allmän uppfattning när jag träffar rektorer runt om i landet, säger han. Sen skiljer det sig självklart mellan kommunerna.

Pengafråga

Så vad beror det här på? I undersökningen från JMG framkommer att "brist på kunskap och resurser" är en av de vanligaste förklaringarna. Så svarar fler än hälften på varför de känner att de inte helt kan följa bestämmelserna om särskilt stöd.

I Stadsdelsnämnden Centrums "Uppföljningsrapport 3 2014" presenteras liknande resultat från en enkätundersökning om processen kring särskilt stöd. Även i den står bland annat att rektorerna inte bedömer att de har tillräckliga resurser för att tillgodose behov av särskilt stöd och göra omprioriteringar av resurserna vid behov. Matz Nilsson, Sveriges Skolledarförbund, känner igen bilden.

— Rektorerna hamnar i kläm mellan skollagens bestämmelser och huvudmannens förmåga att tillsätta resurserna. Vi

Så gick undersökningen till

I början av november 2014 skickades ett frågeformulär ut via mejl till rektorer på Göteborgs kommunala skolor till rektorerna ansvariga för lågstadiet. Enkäten bestod av 13 frågor rörande särskilt stöd med fokus på läs- och skrivsvårigheter. I början av januari 2015 sammanställdes resultatet med 59 av 106 svarande (55,7%).

Lagen om särskilt stöd lägger tydligt ansvarsbördan på rektorn. Samtidigt känner rektorerna att de inte har resurserna och kunskaperna att följa lagen.

Bild: Wikimedia Commons Rolf Hecker.

ser att man inte klarar av finansieringen utefter skollagen.

Stadsdelarna bestämmer själva

Just Göteborg (och Malmö) skiljer sig något från resten av landets kommuner, då resursfördelningen till utbildningssektorn ligger på stadsdelsnivå. När fullmäktige fattat sitt beslut om budgetramar till stadsdelarna utifrån både antal elever och socio-ekonomiska faktorer, sker en liknande process inom varje stadsdel. När det gäller grund- och förskola fördelas pengarna via sektorschef för utbildning och områdeschefer ner till enhetscheferna: rektorer och förskolechefer.

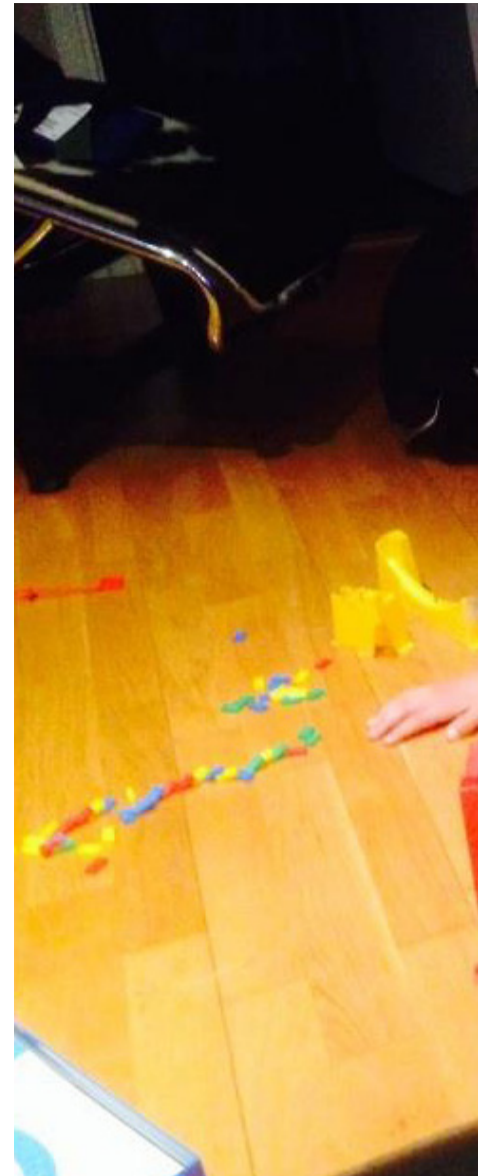
Märker en rektor att man har elever med extraordinära behov eller väldigt många som kräver särskilt stöd kan man lyfta frågan till huvudmannen (stadsdelsförvaltningen) som ansvarar för att rektorn har tillräckliga resurser.

Men när det gäller just dyslexi och andra läs- och skrivsvårigheter ska de täckas av basbeloppet, dvs det belopp som skolorna får per elev eller barn. Så vid de fallen ska rektorerna i teorin inte behöva begära ytterligare resurser. Matz Nilsson önskar större tydlighet i vad som gäller för rektorerna i praktiken och han tror att det går att lösa problemen

— Det krävs mycket, men exempelvis när en lärare upptäcker ett behov av särskilt stöd och en utredning har fastställt det måste pengar till direkt. Men det händer inte så som det ser ut nu. I förlängningen blir det inte en likvärdig skolsituation för alla elever. **Max Sommerstein**

"Upplever du att man på er skola kan möta kraven som ställs av skolverket och skollagen när det gäller särskilt stöd för elever med läs- och skrivsvårigheter?"

Leo, 11 år, var till slut tvungen att byta skola eftersom...

Leos stöd

En söndag hösten 2011 blev det för mycket för Leo. Efter flera års svårigheter i skola och förskola ville han inte gå dit. Men efter skolbyte och med konstaterad dyslexi och ADHD känns framtiden ljusare.

Leo är idag elva år och går i femte klass. Hans mamma Camilla Lund minns hur Leo var före problemen i skolan. En glad kille, med många kompisar och fritidsintressen. Men redan när han gick i förskolan hände något.

Så säger lagen om särskilt stöd

Om utredning: "Om det inom ramen för undervisningen... framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta anmälas till rektorn. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd." Lag(2014:456).

"Vi kommer att satsa stort på skolan 2015"

GÖTEBORG: Karin Pleijel (Mp) är efter årsskiftet nytt skolkommunalråd och det inte första gången hon stöter på den här kritiken.

— Nejdå, säger hon. Och är det något vi satsar väldigt stort på i den budget vi har fått igenom för 2015, så är det just utbildningssektorn.

Skolledarförbundet hävdar ju bland annat att det är för långt mellan huvudman och rektor, det vill säga att

REDIGERAT AV: MAX SOMMERSTEIN

de som ser eleven och problemen är inte samma som beslutar om pengarna.

— Så kan det absolut vara, men just därför är det så viktigt att ha en politisk nivå som är nära verkligheten, så som stadsdelsnämnderna och förvaltningarna ska vara. Sedan finns där brister också, så som olika bedömningar i olika stadsdelar, men rättvisa hand-

Karin Pleijel (Mp).

Bild: mp.se

lar ju inte alltid om samma peng till olika elever utan om rätt stöd till varje elev. Men det blir en utmaning för mig att ta mig an detta ansvaret och bygga förtroende.

Max Sommerstein

Dyslexi

Dyslexi är en funktionsnedsättning som förekommer hos 5-8 procent av den svenska befolkningen. Dyslexi innebär att du har en störning i vissa språkliga funktioner. Detta resulterar i diverse läs- och skrivsvårigheter som kan variera stort mellan människor. Dyslexi kan upptäckas i olika åldrar.

han inte fick rätt stöd.

Bild: Privat

dröjde- skolbytet blev räddningen

— Det började ganska omgående med klagomål på att han inte kunde sitta still och detta fortsatte i första klass. Då kom det mer och mer klagomål på att han inte gjorde uppgifterna i skolan. Jag kände att det de sa om min son inte stämde, så jag började vara med mer i skolan. Men när jag kom dit kändes det som att "det där är inte mitt barn", för han var på ett helt annat sätt i skolan än när han var hemma.

Eftersom han hade så lätt för sig hemma och lärt sig saker snabbt kunde Camilla inte förstå varför han hade så svårt i skolan. Han som var nyfiken pratade och Hon fick höra att det hade att göra med att han var pojke, var o mogen och att det skulle komma efterhand.

— Jag kunde ju inget om det här, men jag ramlade över en text om dyslexi och kände direkt: det är ju det här han har.

Dyslexi är något som ofta är ärftligt och som även fanns i Leos släkt. Men istället för att utreda detta tyckte skolan att man skulle vänta tills årskurs tre.

— Jag orkade inte bråka med dem, säger Camilla. Jag tänkte att jag kunde lösa det själv, men det visade sig vara två års väntetid för utredning här i Göteborg.

Till slut, under vårterminen i tvåan, träffade familjen privat logoped i Stockholm. Utredningen kostade 8000 kronor, vilket var mer än vad familjen hade räknat med. Men det fick vara värt det, det var ju något som inte stämde. Och efter utredning stod det fast att Leo hade dyslexi.

— Vi fick beskrivet vad han behövde för stöd och hjälp och skolan lovade att "själklart ska han få allt han behöver till höstterminen i trean".

De hjälpmedel det handlade om var bland annat en dator med rättstavningsprogram och talsyntes, som Leo till slut fick.

— Men då hade halva höstterminen redan gått, berättar Camilla. Och när de väl kom var det ingen på skolan som visste hur de fungerade. Vi hade också skaffat de här sakerna för att ha hemma och hoppades få visat hur de fungerade, men ingen kunde hjälpa oss.

Under de här åren mädde Leo allt sämre. Camilla fick ofta samtal från skolan att komma och hämta honom eftersom han inte kunde vara i skolan. Från att ha varit den glada killen med mycket kompisar och som ville testa allt var han plötsligt helt under isen. Han orkade inte med att vara med kompisar och slutade att spela fotboll. Det var ofta problem med maten, han var hungrig och mädde illa och han kräktes och hade huvudvärk.

— Till slut kraschade han. Allt var ur balans. En fredag ringde han hem och grät helt hysteriskt. Och på söndagskvällen när han skulle somna bröt han ihop fullständigt.

Leo ville inte gå tillbaka till skolan och Camilla började leta efter alternativ. Efter att inte ha fått napp i Göteborg sökte hon sig till Mölndal. Och där har han gått på Lackarebäcksskolan sedan dess. I samband med skolbytet gjordes en utredning för ADHD, något som ofta går hand i hand med dyslexi, och då konstaterades att Leo hade ADHD. Detta förklarade en stor del av hans tidigare svårigheter, till exempel koncentrationssvårigheterna och att han hade haft svårt att fungera med andra människor i skolan.

— De symptomen har ju i stort sett försvunnit nu när han hanteras på rätt sätt och han får hjälp och stöd, säger Camilla. Han är ju inte superglad i att gå till skolan, men det är ju inte ångestladdat längre. Han har kompisar och har börjat spela fotboll igen.

Camilla berättar att Leo nu mår bra. Han går i femman men är fortfarande långt efter de andra i klassen när det gäller till exem

Camilla Lund Bild: Privat

“Det krävs politiskt erkännande och nytänk”

Kerstin Johnson Thörne är styrelsemedlem i Svenska Dyslexiföreningen och gör dessutom dyslexiutredningar. Hon ser Finland som ett föredöme i hur man hanterar frågan om läs- och skrivsvårigheter och tror att problemen i Sverige går att lösa.

Trots att det inte ska krävas för att få särskilt stöd är hon tydlig med vikten av diagnosen.

— Det är dels viktigt för skolan för att kunna sätta in rätt åtgärder, men det är också viktigt för eleven. Man ska komma ihåg att dyslexi inte har något med begåvning att göra, så det är viktigt att tvätta bort "dumstämpeln".

— Det allra viktigaste i slutändan är inte utredningen eller diagnosen, det viktigaste är åtgärdsprogrammet. Att ha dyslexi bör inte vara annorlunda än någon som behöver glasögon för att läsa. När diagnosen är satt gäller det att hitta rätt strategi för att klara skolgången framöver. Och där är alla olika.

Kerstin Johnson Thörne pekar på Finland som ett föredöme.

— Se bara på PISA-undersökningarna. De har inte samma problem eftersom de mycket tidigare går in och hjälper de som har olika läs- och skrivsvårigheter och har kompetensen att ta itu med läsförståelsen, som det i slutändan handlar om, på ett mycket tidigare stadie. Här i Sverige ska det först utredas om någon behöver stöd och i så fall vad och det kräver kunskap och pengar. Jag träffar många elever på högstadiet och då är

det ju alldeles för sent.

Hur viktigt är det att diagnosen ställs tidigt?

— Ja, tar det för lång tid har du ju etablerat dina ovanor så som omkastning och gissning. Du tappas motivation att jobba med dina problem och du kan hamna utanför om det tar fyra gånger så lång tid för dig att göra läxorna.

Vad anser du vara det viktigaste som behöver förändras?

— Det som saknas är pengar och kunskap. Vad som krävs för förändring är politiskt erkännande och nytänk. Vi tittar ofta åt väst för modeller och där har de ju misslyckats kapitalt. Vi borde istället titta österut åt Kina, Japan och Finland för att lära oss. Men det krävs alltså högre kunskap hos pedagoger så att man kommer till rätta med problemen i en tidigare ålder, helst redan på förskolan.

Max Sommerstein

Så säger lagen om särskilt stöd

Skollagen om åtgärdsprogram: "Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn... Om en utredning visar att eleven inte behöver särskilt stöd, ska rektorn eller den som rektorn har överlätit beslutanderätten till istället besluta att ett åtgärdsprogram inte

Leo förändrades snabbt åren innan skolbytet. Men nu är det inte lika ångestladdat att gå till skolan, längre och han har tagit upp sina fritidsintressen igen.

pel läsförståelse. Men det känns ljusare. Och betydelsen av diagnosen var stor.

— Speciellt för Leo. Han tyckte att det var jätteskönt att förstå sig själv. Att slippa känna sig dum.

Men Camilla känner att det inte hade behövt hända.

— Kunskapen saknades helt enkelt, säger hon. Om den hade funnits hade de förstått att ju tidigare ett barn utreds desto snabbare kan rätt stöd komma till. Istället för att knäcka mitt barn på det här sättet, med en åttaåring som ligger och gråter i ångest attacker utan att vi visste vad som var fel.

Ökande anmälningar till Skolinspektionen

- Anmälningar till skolinspektionen ökar kontinuerligt inom alla kategorier.
- Under första halvåret 2014 mottog Skolinspektionen 2607 anmälningar, en ökning med 20 procent jämfört med 2013.
- Av dessa anmälningar gällde cirka en femtedel (508 st) kränkning av behov av särskilt stöd.
- För Göteborg var den andelen något lägre (15,4 procent) men trots allt den näst största anmälningsgrunden precis som för resten av landet och tidigare år.